

N:o 19.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Mars 1878, kl. 11 f. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5, angående underdånig skrifvelse rörande rättighet för lärare vid folkhögskola att få räkna lönetur på sätt för lärare vid enskilda läroverk, enligt Kongl. Kungörelsen den 29 Maj 1874, är stadgad.

Till Utskottets behandling har öfverlemnats en af Herr C. V. *Linder* inom Andra Kammarerna väckt motion, N:o 94, hvori föreslås: "att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t ingå med underdånig hemställan derom, att lärare vid folkhögskola, som uppfyllt villkoren för kompetens till lärarebefattning vid statens elementarläroverk, må, derest han vinner anställning vid statens elementarläroverk, få räkna lönetur på sätt för lärare vid enskilda läroverk enligt Kongl. Maj:ts kungörelse den 29 Maj 1874 är stadgad."

Såsom skäl för sitt förslag anför motionären hufvudsakligen, att de hos oss befintliga folkhögskolor, uppgående till ett antal af tjugo till tretio, hafva på en jemförelsevis kort tid slagit "frisk rot" i den svenska jorden och utvecklats sig fullkomligen oberoende af de anstalter med samma benämning, hvilka finnas i Danmark och Norge, samt dermed visat sig motsvara ett verkligt inom landet befintligt bildningsbehof, hvarför också staten funnit med sina intressen förenligt att med understöd af offentliga me-

Bih. till Riksd. Prot. 1878. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 11 Häft.

del bidra till dessa anstalters uppehållande och främjande. En annan fråga torde likväl vara, huru vida sakens befrämjande är att på denna väg i väsentligen vidsträcktare mån, än hvad hittills skett, fullfölja, då ju proportionen emellan de bidrag till folkhögskolornas uppehållande, hvilka komma från undervisningstagare eller deras målsmän och landstingen å ena sidan samt staten å den andra, icke torde böra eller behöfva undergå någon synnerlig förändring; men deremot kunde för samma ändamåls vidare befordrande en annan och i det hela mindre kostsam, men därför icke mindre kraftig utväg väljas. Enligt motionärens tanke kunde en sådan utväg vinnas derigenom, att man vidtog någon åtgärd, hvarigenom de lärarekrafter, som för folkhögskolorna äro af nöden och som för närvarande befinna sig i en från andra undervisningsanstalter af mer eller mindre likartad natur fullkomligen isolerad ställning, finge anledning till någon samverkan med andra för meddelande af allmän medborgerlig bildning verkande undervisningsanstalter, hvilken anledning säkert skulle erbjuda sig, derest tillfälle vore beredt för lärare vid elementarläroverk att, utan känbar uppoffring af framtida utsigter till bergning, öfvergå till den undervisningsverksamhet, som tillhör folkhögskolan, och tvärtom, hvarigenom undervisningsmetoder, enkom använda för folkhögskolan, skulle vinna nödig uppmärksamhet vid elementarläroverken, och omvänt, hvilken vaxelverkan ej skulle förfela att bidra till noggrannare pröfning och mångsidigare utveckling af de hjälpmedel, genom hvilka den offentliga uppfostran är kallad att bidra till vårt folks framåtskridande i upplysning och bildning.

Att våra folkhögskolor uppstått och utvecklats på ett sätt, som berättigar till den förhoppning, att dessa läroverk skola i framtiden blifva till allt större gagn och betydelse för vårt folk, är en sanning, som numera knappast lär kunna bestridas. Ju mera ogrundade farhågorna visat sig vara hos dem, hvilka fruktat, att folkhögskolorna skulle hos oss, liksom det måhända någon gång inträffat i ett eller annat af våra granländer, uraria till uppfostringsanstalter för särskilda religiösa eller politiska partier, dess mera har förtroendet för dessa skolor ökat och dess villigare hafva ej blott Regering och Riksdag, utan äfven landsting, kommuner och enskilde blifvit att lemna dem behöfelig hjälp och understöd. Men för att kunna rätt uppfylla sin bestämmelse och tillfredsställa ett af vårt folk numera känt och erkänt bildningsbehof, behöfva folkhögskolorna framför allt duglige och nitiske lärare, ty här, om någonstädes, beror framgången af arbetet nära nog uteslutande på lärarens personlighet. Den från våra öfriga läroanstal-

ter isolerade ställning, hvori folkhögskolorna för närvarande befinna sig och den deraf härflytande omöjlighet för lärare att med bevarande af redan vunnen eller förvärfvande af med tjenstgöring vid elementarläroverk följande rättighet till löneförhöjning öfvergå från verksamhet vid det ena läroverket till det andra, och sålunda med lika utsigt till framtida ekonomisk utkomst välja den, hvartill håg och inre kallelse mana, torde utgöra ett icke oväsentligt hinder för erhållande af fullt lämpliga lärare vid våra folkhögskolor. Utskottet nekar icke, att andra utvägar till afhjelpande af denna svårighet kunna finnas, men anser dock den af den ärade motionären föreslagna både verksam och lämplig. Det har visserligen icke undgått Utskottets uppmärksamhet, att genom bifall till motionärens förslag om årsberäkning och lönetur för folkhögskolans lärare vid statens elementarläroverk, i enlighet med hvad som i Kongl. kungörelsen af den 29 Maj 1874 finnes stadgad för lärare vid enskilda elementarläroverk, en inspektionsrätt öfver folkhögskolorna skulle i viss mån tillkomma Regeringen och derigenom en inskränkning i dessa skolors fria sjelfbestänningsrätt kunna komma att ega rum; — men Utskottet anser dock icke, att det ligger någon fara häruti, så mycket mindre, som ju Regeringen redan nu har en sådan inspektionsrätt både öfver folkhögskolan och de enskilda elementarläroverken, utan att någon olägenhet deraf försports. Å andra sidan torde äfven kunna sägas, att ett bifall till motionärens förslag skulle innebära en orättvisa emot lärarne vid statens elementarläroverk, hvilka derigenom skulle i folkhögskolelärarne erhålla medtäflare om lärareplatserna vid elementarläroverken. Men denna invändning, som torde ega någon giltighet egentligen och endast i fråga om de högre lärareplatserna, eller de s. k. lektorsbefattningarne, förlorar nära nog all betydelse då hänsyn tages till den högre vetenskapliga utbildning, som för dessa lärareplatser är erforderlig, samt den begränsning motionären gifvit åt sitt förslag, då han begär att endast sådana lärare vid folkhögskolan, som uppfyllt alla vilkor för kompetens till lärarebefattning vid statens läroverk, må komma i åtnjutande af lönetur och årsberäkning på sätt Kongl. kungörelsen af den 29 Maj 1874 stadgar.

Utskottet, som slutligen i likhet med motionären tror, att ett bifall till hans motion skulle åstadkomma en gagnande vaxelverkan mellan folkhögskolan och elementarläroverken, får på grund af hvad nu blifvit anfördt, vördsamt hemställa:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t ingå med underdånig hemställan derom, att lärare vid folkhögskola, som

4 *Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 20.*

uppfyllt villkoren för kompetens till lärarebefattning vid statens elementarläroverk, må, derest han vinner anställning vid statens elementarläroverk, få räkna lönetur på sätt för lärare vid enskilda läroverk enligt Kongl. kungörelsen den 29 Maj 1874 är stadgadt.

Stockholm den 11 Mars 1878.

På Utskottets vägnar:

A. J. Lyth.

N:o 20.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Mars 1878, kl. 11 t. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6, i anledning af väckt förslag om tillsättning af presterliga tjänster vid regala pastorat.

Uti en i Andra Kammaren inlemnad och till Utskottets behandling remitterad motion, N:o 119, har Herr *Ake Andersson*, under antydan om de många brister, som enligt hans förmenande för närvarande vidlåda flera af våra reli-